MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Novembru, 2004

Citazzjoni Numru. 52/2003

Paul Cassar

vs

Josianne Bonavia

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 17 ta' Jannar 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attur izzewweg lill-konvenuta fil-25 ta' Lulju 1998 gewwa l-parocca tan-Naxxar u dan kif jirrizulta mic-certifkat taz-zwieg hawn anness u mmarkat bhala Dok. "A".

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien ivvizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet tieghu;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat peress li kien inkiseb bl-eskluzjoni posittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi ghalhekk l-imsemmi zwieg huwa null u bla ebda effett ghat-termini tal**-artikolu 19 (1) (d) u/jew (f) tal-Att XXXVII tal-1975 li Jirregola iz-Zwigijiet**;

Illi ghalhekk l-istess attur talab lil din l-Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddecidi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta fil-25 ta' Lulju 1998 huwa null u bla effett fil-Ligi, u dana ghat-tenur tal-**Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta ngunta minn issa sabiex tixhed in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 u fol. 4 process.

Rat il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process.

Rat id-digriet tal-affidavit datat 28 ta' Jannar 2003.

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-konvenuta datata 20 ta' Frar 2003 a fol. 12 tal-process fejn ecceppiet illi:-

1. Illi fl-ewwel lok trid issir korrezzjoni fl-okkju tac-citazzjoni fis-sens illi kunjom l-eccippjenti ghandu jigi indikat bhala "Bonavia" u dan peress ili fis-separazzjoni hija irrecertiet ghal kunjom xbubitha;

2. Illi fil-mertu z-zwieg bejn il-kontendenti huwa null u bla effett ghar-ragunijiet biss imputabbli lill-attur;

3. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta a fol.12 u fol. 13 tal-process.

Rat il-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 27.

Rat in-nota tal-attur datata 11 ta' April 2003 fejn esebixxa l-affidavit tieghu, ta' Erminia Buttigieg, u Domenica Cassar minn fol. 16 sa fol. 23 tal-process.

Rat l-verbal tas-seduta tas-7 ta' Mejju 2003 fejn l-attur iddikjara li ma ghandux provi, saret korrezzjoni fl-okkju tac-citazzjoni attrici u fl-atti kollha relattiva b'dan li l-konvenuta kellha tigi indikata bhala "Bonavia", inghata digriet affidavit ghall-konvenuta w il-kawza thalliet ghall-finali trattazjoni ghas-7 ta' Ottubru 2003.

Rat in-nota tal-attrici datata 10 ta' Gunju 2003 fejn hija pprezentat l-affidavit taghha datat 29 ta' Mejju 2003.

Rat il-verbal tas-seduta tas-7 ta' Ottubru 2003 fejn giet nominata l-Assistenta Gudizzjarja Dr. Josette Demicoli sabiex tiffissa seduta wahda ghall-kontro-ezamijiet relattivi u l-kawza giet differita ghal-finali trattazzjoni ghall-11 ta' Dicembru 2003.

Rat is-seduta quddiem l-istess Assistenta Gudizzjarja Dr. Josette Demicoli datata 20 ta' Novembru 2003.

Rat il-verbal tas-seduta tal-11 ta' Dicembru 2003 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta' Novembru 2004.

Rat ix-xhieda kollha prodotta.

Rat id-dokumenti kollha esebiti;

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata fuq dak li jipprovdi l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta** u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-attur jissottometti li z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* abbazi ta’ l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid li z-zwieg huwa null:-

“(d) *jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b’anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*”.

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga’ kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta’ Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta’ ***Viladrich***:

"*Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring*" (***Viladrich, P.J.,*** **“Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.” (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:

*"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard –** P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha impossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana**" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"*Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" … … … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … … … si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita*" (**Forum, 1990**, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia inghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena*" (***Pompedda, M.F.,*** "**Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia***, **"Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel**

Mamo vs Mario Mamo" (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens tal-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument tal-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, "**Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995)".*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* (**"*Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt"***, *P.A., 15 ta' April 1996)"*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin v. Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar"**, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima v. Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"*La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)*" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"*Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per*

l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

"*… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole*" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna,

bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilta` li wiehed jaqdi *ossia* jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifika fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "*di intendere e/o di volere*". "*L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*", jghid il-***Bersini***, "*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*" (op. Cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op. Cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea v. John Walsh"**, P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom

infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love"*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza ***"Al Chahid vs Mary Spiteri"*** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja tal-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja. Vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro" (**P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch**

xebba Galea" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

Artikolu 19 (1) (f):- "*jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee` Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"*Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu immedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens*".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April

2000) u “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet izzewgu fil-25 ta’ Lulju 1998 u fil-fatt ghexu biss sena u hdax-il xahar flimkien ghaliex wara sseparaw, tant li iffirmaw kuntratt ta’ separazzjoni konsenswali fid-19 ta’ Frar 2002.

Illi mill-provi prodotti jidher li r-relazzjonijiet bdew hazin mill-ewwel ghax tlewwmu fl-ewwel gurnata taz-zwieg taghhom u l-istess partijiet baqaw bierda ghal xulxin tul il-konvivenza taghhom kollha tul dan iz-zwieg tant li l-attur jghid li wara l-istess zwieg ftit jew xejn ma’ kellhom x’jaqsmu flimkien, u kienu litteralment kwazi jghixu indipendentement minn xuxlin tant li fl-ahhar sena sa’ kienu johorgu wahedhom mal-hbieb tagghom u mhux ma’ xulxin.

Illi min-naha taghha l-konvenuta tghid li l-attur kien ifittex lilha biss meta jrid huwa u dan bil-konsegenza li bierdu minn xulxin f’qasir zmien, anzi l-istess konvenuta tghid li meta kienet tohrog mieghu l-attur kien jipprova jfittex l-attenzjoni ta’ xi mara ohra; kien minhabba f’hekk tghid hija li wara ftit l-attur beda’ johrog wahdu w idum barra bil-lejl; lanqas baqa’ jiekol id-dar izda beda’ jfittex l-ikel ta’ ommu – ghal dan l-attur jirrispondi li l-konvenuta, ghalkemm ma kinitx tahdem ma kinitx issajarlu. L-istess konvenuta takkuzaha lill-attur li kien sawwatha u li kien johrog mal-hbieb .

Illi mill-fatti kollha tal-kaz jidher li dak li wassal lill-konvenuta sabiex tizzewweg kien il-fatt li hija kienet ghadha hierga minn relazzjoni ohra ma’ persuna ohra meta ltaqat l-ewwel darba mal-attur, kif ukoll hija kienet thoss li kienet issikkata d-dar taghha minhabba l-fatt li hija ddiskrivit li missierha kien strett maghha. Fil-fatt kienet hija li waslet lill-attur sabiex jizzewweg, ghalkemm jidher li dan ma accetax li jsir qabel ma’ kien ghadda certu zmien.

Illi dwar diversi affarijiet ohra l-provi bejn il-partijiet huma konfliggenti izda t-tnejn jaqblu li riedu t-tfal waqt iz-zwieg, izda jidher li l-attrici wara z-zwieg, fl-ahajr ipotesi zammet hafna lura u dan ghaliex kienet tibza' li l-istess wild setgha jkollu xi dizablita'. Fix-xhieda taghha dan ma' tichdux pero' tghid li hija kienet irresistiet dan peress li skond hija l-attitudini tal-attur lejha kienet tbiddlet ghaliex kien qed ikun mal-hbieb, kien refa' idejh fuqha, u wkoll kienet tara li kellu konfidenzi ma' persuni ohra.

Illi din il-Qorti ma' thoss li tali xhieda tal-konvenuta kienet konvincenti u lanqas fil-fatt hija kredibbli u dan peress li jidher li l-attitudini tal-konvenuta tbiddlet mill-ewwel gurnata tat-tieg. Dan peress li ghalkemm jidher car li relazzjonijiet intimi l-istess partijiet kellhom anke qabel iz-zwieg, fejn jidher li kienet il-konvenuta li taghmel jew ghamlet l-ewwel pass, ezatt wara z-zwieg dan inbidel ghal kollox b'dan li minkejja li l-attur wera bic-car li ried it-tfal, u f'dan kien konsistenti, l-istess konvenuta dejjem sabhet mod li dan tevitah.

Illi abbazi ta' dak kollu premess din il-Qorti thoss li l-indizzji kollha f'din il-kawza juru li l-partijiet kellhom nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq l-elementi essenzjali ta' l-istess u fil-mument tal-hajja taghhom meta huma taw il-kunsens taghhom lil xulxin, it-tnejn kienu qed ifittxu biss li jilhqu l-ghanijiet egoistici taghhom u ma' kien hemm l-ebda impenn ghall-hajja komunali bejniethom. Kien ghalhekk li l-istess partijiet qatt ma' kellhom l-ebda komunikazzjoni serja bejniethom, tant li jidher li kienu jaraw kif jevitaw il-kuntatt ma' xulxin. Kull element ta' *"consortium vitae'* kien ghal kollox nieqes u sfaxxa ghal kollox meta r-relazzjonijiet ta' intimata' bejiethom waqfet hesrem, b'parti tuza ragunijiet taghha ghal dan, u l-parti l-ohra tuza ragunijiet ohra mbasta dan l-att taz-zwieg jigi evitat.

Illi dwar il-prokreazzjoni tal-ulied huwa minnu li l-konvenuta tghid li hija riedet li jkun tfal waqt iz-zwieg, izda din il-Qorti thoss li c-cirkostanzi kollha juru li filwaqt li l-konvenuta kienet qed tghid mod, hija fil-fatt agixxiet konsistenement mod iehor. Mill-bidu net taz-zwieg bdiet

tuza kull raguni sabiex tevita li jkollha relazzjoni mal-attur sabiex ikollhom it-tfal.
Illi dwar dawn ir-ragunijiet jista' l-konvenuta jkollha ragun ukoll, izda indipendenti minn dan kollu din il-Qorti thoss li fil-verita' mhux minnu li l-istess konvenuta riedet il-prokreazzjoni tal-ulied f'dan iz-zwieg, u dan ghaliex f'kull mument tal-konvivenza taghha mal-attur cahdet li jsir att intiz ghal tali prokreazzjoni, u r-ragunijiet minnha migbura ma' kienux, kif tammetti hija stess, kollha diretti ghall-agir tal-attur.

Illi fil-fatt kien biss fl-ahhar tal-krizi bejn il-partijiet, u qabel ma' sseparaw li l-konvenuta rrifjutat l-avvanzi tal-attur minhabba l-agir allegattament skorett tieghu kemm fil-konfront taghha u kif ukoll f'dak li hija tindika bhala attagament irresponsabbli ta' kif l-istess attur, hija tghid kien johrog ma' hbiebu u kif kien jittratta maghha meta hija kienet tohorg mieghu, fejn allegatament kien jaghti attenzjoni lill-tfajliet ohra. F'dawn ic-cirkostanzi din il-Qorti thoss li l-kunsens tal-konvenuta kien ukoll ivvizjat abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255.**

Illi minn dan kollu din il-Qorti thoss li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** filwaqt li l-kunsens tal-konvenuta kien ukoll ivvizjat abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta nkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici** biss fis-sens hawn premess b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta fil-25 ta' Lulju 1998 huwa null u bla effett fil-Ligi, u dan ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg

partijiet abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** u ghar-ragunijiet imputabbli lill-konvenuta wkoll abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------